

Kalendarium

KRONIKA STOSUNKÓW REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC Z EUROPEJSKIMI KRAJAMI SOCJALISTYCZNYMI

m a j - l i p i e c 1988

m a j

1 V — Sekretarz generalny Związku Wypędzonych Hartmut Koschyk zaapelował do rządu federalnego, by tylko wtedy przyznać Polsce kredyty, gdy „ponad milion Niemców żyjących na obszarze polskiego panowania otrzyma prawa mniejszości. (...) Można będzie mówić o dobrych stosunkach z Warszawą dopiero wówczas, gdy przestanie się przerzucać odpowiedzialność za kryzys zadłużeniowy, jaki zaistniał w Polsce, na Republikę Federalną. W tym względzie sama Warszawa musi przyznać się do winy”.

2 V — Według monachijskiego dziennika „Süddeutsche Zeitung” został już ustalony termin wizyty kanclerza Kohla w Moskwie. Wizyta ta nastąpi w końcu października lub na początku listopada tego roku. Jednocześnie Urząd Kanclerski nie przewiduje już podróży Kohla do Warszawy, planowanej początkowo na jesień.

2 V — Wizytę w Polsce zakończył dyrektor generalny sekretariatu *Bundestagu* Joseph Bucker. Przed odjazdem gość spotkał się z przedstawicielami władz miejskich Krakowa, wymieniając poglądy na temat dotychczasowej współpracy tego miasta z Norymbergą. Strona zachodniemiecka wykazała zainteresowanie rozszerzeniem współdziałania w zakresie turystyki.

3 V — Przewodniczący *SPD* Hans-Jochen Vogel stwierdził w rozmowie z dziennikarzami, iż jest możliwa dalsza rozbudowa „wewnątrzniemieckiego” ruchu osobowego. Zdaniem Vogla NRD jest gotowa do rokowań w tej sprawie, a jej władze skłonne są do wyposażania własnych obywateli pragnących odwie-

dzić RFN w niewielką ilość potrzebnych pieniędzy.

4 V — W Bonn doszło do wymiany not między RFN a ZSRR. Minister Hans-Dietrich Genscher przekazał ambasadorowi Jurijowi Kwicińskiemu notę, w której rząd radziecki został oficjalnie poinformowany o nowych zachodniemieckich ustaleniach prawnych umożliwiających radzieckim inspektorom nadzorowanie likwidacji amerykańskich rakiet na terytorium RFN, z wykorzystaniem immunitetu dyplomatycznego. Obie strony podkreśliły przy okazji swą wolę „dobrej i pogłębionej współpracy”.

4 V — Minister gospodarki Martin Bangemann (*FDP*) oznajmił, iż dla RFN handel ze Wschodem jest ważny bardziej ze względów politycznych, aniżeli ekonomicznych. Mimo że udział tego handlu w ogólnych obrotach handlowych RFN z zagranicą stale w ostatnich latach malał, to Bonn jest „w sumie zadowolone ze stanu tych stosunków”. Bangemann przyznał też, że wobec złej sytuacji gospodarczej Polski, Republika Federalna nie udziela jej żadnych nowych kredytów.

4 V — Przedstawiciele radzieckiej telewizji przeprowadzili w Bonn wywiad z Herbertem Hupką. Program ma być emitowany w ZSRR dopiero w lipcu. Przedstawiciel *TASS* przeprowadził w ostatnich dniach wywiad także z sekretarzem generalnym Związku Wypędzonych H. Koschkiem.

5 V — Szef Urzędu Kanclerskiego Wolfgang Schäuble (*CDU*) wypowiedział się przeciwko propozycji rozwiązania ministerstwa ds. stosunków wewnętrzniemieckich. Propozycja taka wyszła ze strony przedstawicieli *SPD*, m. in. Björna Engholma. Schäuble zarzucił temu ostatniemu, że występuje tym samym przeciwko ciągle otwartej kwestii niemieckiej.

6 V — W siedzibie *Deutsche Bank* w Düsseldorfie omawiano szczegóły w sprawie przygotowywanej umowy w sprawie kredytu dla ZSRR na zakup maszyn i urządzeń w RFN. W rokowaniach uczestniczył przebywający w Niemczech Zachodnich radziecki wicepremier Aleksiej Antonow.

7 V — Kierownictwo *Deutsche Bank* poinformowało o podpisaniu z radzieckim Bankiem ds. Handlu Zagranicznego porozumienia otwierającego ZSRR w bankach RFN kredyt na łączną sumę 3,5 mld DM. Kolejne pożyczki z tego tytułu zostaną wykorzystane na modernizację radzieckiego przemysłu lekkiego i spożywczego. Nie podano oprocentowania kredytu.

7 V — W Monachium odbył się kongres CSU, poświęcony polityce zagranicznej. W trakcie obrad przewodniczący partii Franz Josef Strauss zaproponował wysunięcie kompleksowych ofert rozbrojenowych w celu sprawdzenia, na ile ZSRR podchodzi poważnie do samej idei rozbrojenia. Szef CSU zażądał też asymetrycznych cięć w sferze konwencjonalnej: „Więcej na tym polu musi uczynić Związek Radziecki, gdyż dopiero wówczas wreszcie osiągniemy równowagę”.

8 V — Doradca kanclerza Kohla Horst Tetschick (CDU) oznajmił, że sytuacja wewnętrzna w Polsce nie ma wpływu na rozwój stosunków zachodnio-niemiecko-polskich, a obraz Polski w tamtejszych środkach masowego przekazu nie może być utożsamiany z polityką RFN wobec Warszawy. Bonn nie sugeruje się sytuacją strajkową w Polsce.

9 V — Premier Bawarii J. Strauss, który jest także przewodniczącym rady nadzorczej *Airbusa*, przeprowadził w Hanowerze rozmowę z przebywającym w RFN ministrem przemysłu lotniczego ZSRR Apollonem Sycowem. Strauss ujawnił po spotkaniu, że Związek Radziecki szuka współpracy z zachodnio-niemieckim i zachodnioeuropejskim przemysłem lotniczym. Szef CSU zalecił szybkie powołanie grup ekspertów dla opracowania projektów współpracy w tej dziedzinie.

10 V — Z czterodniową wizytą przybył do Moskwy H.-J. Vogel, po raz pierwszy jako przewodniczący SPD. Voglowi towarzyszyli m. in. Hans Koschnick, Karsten Voigt, Dietrich Stobbe i Klaus Hönsch. Gość przeprowadził 4-godzinną rozmowę z Michaiłem Gorbaczowem, w programie znalazły się także spotkania z Anatolijem Dobryninem, Wadimem Zagladinem i szefem sztabu generalnego

marszałkiem Siergiejem Achromiejewem. W rozmowie z dziennikarzami Vogel zapowiedział, że już za kilka dni może dojść do nawiązania formalnych stosunków pomiędzy EWG a RWPG. W wygłoszonym odczycie przewodniczący SPD opowiedział się jednoznacznie za dalszym członkostwem RFN w NATO, zwracając jednocześnie uwagę na możliwość podjęcia przez Bonn i Moskwę „wspólnych działań” w zakresie zwiększania bezpieczeństwa europejskiego.

10 V — Zachodnio-niemiecka partia Zielonych wystosowała listy do generała Jaruzelskiego i do strajkujących robotników w gdańskiej stoczni im. Lenina. Zieloni solidaryzują się ze strajkującymi i apelują do władz PRL o pokojowe rozwiązanie konfliktu.

11-12 V — W Moskwie przebywał minister gospodarki RFN M. Bangemann, który wziął udział w kolejnym posiedzeniu radziecko-zachodnio-niemieckiej komisji mieszanej ds. współpracy gospodarczej. Ze strony radzieckiej przewodniczył obradom wicepremier A. Antonow. Spotkanie było poświęcone głównie zwiększeniu wymiany towarowej między obu państwami.

11 V — W Bonn opublikowano list Helmuta Kohla do Ericha Honeckera. W liście kanclerz uzasadnia swą decyzję odrzucenia zaproszenia do wzięcia udziału w międzynarodowym spotkaniu w Berlinie, poświęconym koncepcji stref bezatomowych.

12 V — Wicepremier Józef Kozioł przyjął przebywających w Polsce przedstawicieli koncernu *Siemens AG*, z jego dyrektorem generalnym Wernerem Malym. Omówiono perspektywy współpracy w zakresie produkcji sprzętu i aparatury medycznej. W spotkaniu uczestniczył minister zdrowia Janusz Komender. Goście przekazali też w darze sprzęt wartości 250 tys. DM.

12 V — Marszałek Sejmu Roman Malinowski przyjął delegację Komisji Gospodarki Przestrzennej, Budownictwa i Urbanistyki *Bundestagu*, z jej przewodniczącym, deputowanym Franzem Möllerem (CDU). Wizyta tej delegacji inauguruje nową formę kontaktów międzyparlamentarnych PRL—RFN na szczeblu komisji. Goście przebywali także w Gdańsku.

12 V — Do Polski przybyła 40-osobowa tzw. grupa studyjna parlamentu Berlina Zachodniego z przewodniczącym parlamentu Peterem Rebschem i przewodniczącym frakcji CDU Dankwardem Buwittem.

15-16 V — W Feldafing (Bawaria) na zamkniętym posiedzeniu obradowali deputowani CDU/CSU specjalizujący się w zagadnieniach polityki zagranicznej i obronnej. Komentatorzy przypominają o nasilającej się ostatnio w łonie Unii krytyce polityki ministra Genschera wobec Europy Wschodniej.

16 V — Radziecka „Prawda” zarzuciła nowemu ministrowi RFN Rupertowi Scholzowi (CDU) formułowanie ocen o ZSRR „według starych wzorców myślenia” oraz „niedostrzeżanie zmian w polityce Związku Radzieckiego”. Scholz przed objęciem urzędu ostrzegwał w wywiadzie dla „Süddeutsche Zeitung”, by „mieć się na baczności przed Rosjanami”.

16 V — Po raz drugi w tym miesiącu bawił w Moskwie M. Bangemann. Zachodnioniemieckiego ministra gospodarki przyjął Michaił Gorbaczow, przeprowadzono też rozmowy z premierem Nikołajem Ryzkowem. Na konferencji prasowej Bangemann wyraził optymizm w odniesieniu do rozwoju współpracy handlowej między obu krajami. Związek Radziecki zainteresowany jest jednak przede wszystkim udziałem RFN w zagospodarowaniu zagłębi surowcowych ZSRR i rozwojem jego przemysłu przetwórczego.

16 V — Z tygodniową wizytą przybył do RFN na zaproszenie federalnego ministra ds. zdrowia, młodzieży i kobiet Rity Süsmuth (CDU) przewodniczący Komitetu ds. Młodzieży i Kultury Fizycznej minister Aleksander Kwaśniewski. Rozmowy polskiego gościa służącej mają intensyfikacji wymiany młodzieżowej pod auspicjami obu rządów.

16 V — Dziennik „Die Welt” podał, że władze NRD niespodziewanie złagodziły praktykę wydawania zezwoleń na wyjazd do RFN. Od początku br. za Łabę przeprowadziło się legalnie ok. 5700 stałych mieszkańców NRD. Dziennik przypuszcza, że pozostaje to w związku z przygotowywaną na czerwiec międzynarodową konferencją rozbrojeniową.

17 V — Federalny minister oświaty i nauki Jürgen Möllemann (FDP) przeprowadził w stolicy NRD rozmowy na temat dalszej współpracy między obu państwami niemieckimi w dziedzinie oświaty. Wśród rozmówców gościa z RFN znaleźli się m. in. minister szkolnictwa wyższego Hans-Joachim Böhne, minister oświaty Margot Homecker, odpowiedzialny za sprawę nauki i kultury członek Biura Politycznego KC SED

Kurt Hager oraz przewodniczący Niemieckiej Partii Liberalno-Demokratycznej Manfred Gerlach.

17 V — Kanclerz H. Kohl przyjął członków zarządu federalnego Ziomkostwa Niemców Sudekich. Omawiano stan i perspektywy stosunków RFN—Czechosłowacja oraz działalność Ziomkostwa.
18 V — Andriej Gromyko przyjął na Kremlu grupę członków tzw. Rady Współdziałania, w której znalazł się b. kanclerz Helmut Schmidt.

18 V — Minister Hans-Dietrich Genscher w wywiadzie dla „Deutschlandfunk” ponownie przestrzegł przed ciągłym przypisywaniem Związkowi Radzieckiemu złych intencji oraz wezwał do zerwania z dotychczas utrzymującym się po obu stronach „wizerunkiem wroga”.

18 V — W Bonn odbyło się kolejne spotkanie grupy roboczej SED i SPD ds. rozbrojenia. Obie strony opowiedziały się za podjęciem rozmów w celu stworzenia w Europie stabilizacji w dziedzinie zbrojeń konwencjonalnych.

18 V — Przedstawiciele SPD potwierdzili, że w następstwie rozmów H. J. Vogla w Moskwie zostanie tam otwarte oficjalne przedstawicielstwo Fundacji im. Friedricha Eberta. Uzgodniono także, że deficytowy tygodnik „Vorwärts” będzie rozprowadzany w Związku Radzieckim w ilości 10 tys. egz. (nakład całkowity ok. 40 tys. egz.).

18 V — Ukazał się pierwszy numer niemieckojęzycznego wydania radzieckiego dziennika „Prawda”. Z Austrii, gdzie jest wydawany, dziennik w nakładzie 15 tys. egz. będzie rozsyłany do wszystkich państw niemieckiego obszaru językowego. Stroną finansową zajmuje się zrzeczenie prywatne. Wersja ta jest wierną kopią wydania radzieckiego.

18 V — Komandorią Orderu Zasługi PRL udekorowano w Warszawie ks. biskupa Helmuta Hilda, długoletniego zwierzchnika Kościoła Ewangelickiego w Hesji i Nassau oraz wiceprzewodniczącego Rady Kościołów Ewangelickich w RFN.

18 V — Ambasador Ryszard Karski udekorował Komandorią Orderu Zasługi PRL wieloletniego przewodniczącego grupy roboczej „Polska” we frakcji parlamentarnej SPD oraz członka komitetu koordynacyjnego stałego Forum Polska —RFN Helmuta Bechera.

21 V — Występując podczas spotkania Ziomkostwa Prus Wschodnich w Düssel-

dorfie federalny minister ds. współpracy gospodarczej Hans Klein (CSU) ostrzegł przed ingerowaniem w rozwój sytuacji w krajach socjalistycznych. Próby ingerencji mogą zdaniem Kleina wywołać niekontrolowany proces zagrażający egzystencji całego kontynentu. Porozumienie można uzyskać poprzez rozbrojenie i współpracę gospodarczą, niezbędne jest jednak ze strony państw socjalistycznych respektowanie swobód demokratycznych. Występujący w Düsseldorfie parlamentarny sekretarz stanu w ministerstwie ds. stosunków wewnętrzniemieckich Otfried Henning (CDU) zapowiedział do M. Gorbaczowa o udostępnienie turystom z RFN Prus Wschodnich.

22 V — Podczas Dni Niemców Sudeckich F. J. Strauss wskazał na potrzebę zdecydowanego opowiedzenia się przez wszystkie demokratyczne partie RFN za zjednoczeniem Niemiec. Nawiązując do stosunków z krajami socjalistycznymi Strauss zwrócił uwagę na konieczność „prawdziwego naświetlania historii”. Jako „wspaniały przykład” premier Bawarii przytoczył Węgry, które nie wahały się określić wypędzenia jako aktu niesprawiedliwości.

22 V — Dziennik „Prawda” ponownie ostro skrytykował niedawne wypowiedzi ministra Scholza, ostrzegające przed nadmiernym zaufaniem do polityki rozbrojeniowej ZSRR.

23 V — Ambasador RFN w Moskwie Andreas Meyer-Landrut wystąpił w głównym dzienniku telewizyj radzieckiej *Wriemia*. Jest to pierwsze po wieloletniej przerwie tego typu wystąpienie, do którego okazją stała się 39 rocznica proklamowania ustawy zasadniczej RFN.

23 - 27 V — W Oldenburgu obradowała wspólna polsko-zachodnioniemiecka komisja podręcznikowa. Na czele obu delegacji stali profesorowie Antoni Czubiński i Ernst Hinrichs.

24 V — Federalne ministerstwo ds. stosunków wewnętrzniemieckich poinformowało, że rząd z oburzeniem przyjął wiadomość o dwóch kolejnych ofiarach wśród próbujących przekroczyć granicę obywateli NRD. Za wypadki z 18 i 23 bm. całą odpowiedzialność przypisuje się NRD.

24 V — Przebywający w NRD federalny minister rolnictwa Ignaz Kiechle (CSU) przeprowadził rozmowy z ministrem rolnictwa NRD Bruno Lietzem i członkiem Biura Politycznego KC *SED* Wernerem Felfe.

24 V — W komunikacie po spotkaniu zarządu frakcji parlamentarnej *FDP* z prezydium Związku Wypędzonych zawarto m. in. zdanie: „Trzeba (...) ściśle trzymać się nakazów ustawy zasadniczej układu niemieckiego, układów wschodnich, układu podstawowego z NRD oraz orzeczeń Federalnego Trybunału Konstytucyjnego. *FDP* stoi na stanowisku, że nakaz konstytucyjny jest jednoznaczny i niezmienny”.

25 V — Z pierwszą oficjalną wizytą na zaproszenie prezydenta Banku Państwowego NRD Horsta Kaminsky'ego przybył do Berlina prezydent Banku Federalnego Karl Otto Pöhl. Zdaniem komentatorów wśród omawianych problemów znalazła się propozycja zalegalizowania wymiany waluty.

25 V — Agencja *DPA* doniosła, że rząd boński zamierza zwiększyć pomoc finansową dla Jugosławii. Komisja zagraniczna *Bundestagu* wypracowała już odpowiedni wniosek, który został przyjęty przez wszystkie partie oprócz Zielonych.

25 V — W bońskim *MSZ* poinformowano, że kontynuowane są wysiłki na rzecz „pomyślnego rozwiązania” sprawy Mathiasa Rуста. Wszelkie zabiegi w tej sprawie otacza ścisła tajemnica. Agencje prasowe odnotowują, że samolot Rуста po przetransportowaniu w październiku ub. r. do RFN został kupiony przez francuskiego przemysłowca dla celów reklamowych.

25 V — Z trzydniową wizytą przybyła do Budapesztu delegacja frakcji *FDP* w zachodniobierlińskiej Izbie Posłów.

25 V — Dziennik „Der Tagesspiegel” poinformował o skonfiskowaniu podczas warszawskich targów książki trzech pozycji w języku niemieckim, w tym życiowie omówione przez warszawską „Politykę” bestselleru Andrzeja Szcypiorskiego *Die schöne Frau Seidemann*.

27 V — Przebywający w stolicy NRD przewodniczący frakcji *CDU/CSU* Alfred Dregger spotkał się z Erichem Honeckerem. Według zachodnioniemieckiego polityka omawiano problemy swobody poruszania się „Niemców w Niemczech”, bezpieczeństwa Niemiec, ratowania dóbr kultury niemieckiej oraz perspektywy współpracy gospodarczej, w tym także na rynkach trzecich. Dregger zaznaczył, iż w ostatnich miesiącach NRD „otwarła się na skalę wręcz niewyobrażalną”.

27 V — Minister Marian Orzechowski udzielił obszernego wywiadu dla „Rzeczypospolitej”, w którym skoncentrował

się na problematyce stosunków Polska—RFN.

27 V — „Bild Zeitung” poinformowała, że Günter Guillaume i Hans-Joachim Tiedge, bohaterowie głośnych afer szpiegowskich, zamierzają się przenieść z NRD do RFN. Rzecznik rządu bońskiego nie potwierdził tej pogłoski.

27 V — Przebywający w Trójmieście członkowie frakcji SPD parlamentu krajowego Bremy na czele z jej przewodniczącą Clausem Dittbrennerem zostali przyjęci przez I sekretarza KW PZPR w Gdańsku Stanisława Bejgera. Rozważano możliwości nawiązania współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami województwa gdańskiego.

27-29 V — Z prywatną wizytą w NRD przebywał H. Kohl. Kanclerz nie przeprowadził żadnych rozmów politycznych. Rzecznik rządu federalnego poinformował, że pojawienie się Kohla na ulicach Gothy, Drezna, Erfurtu i Weimaru wywoływało zdumienie i przyjazne reakcje mieszkańców NRD.

29 V — W komentarzu „Przeglądu Tygodniowego” po ubiegłomiesięcznym spotkaniu polsko-zachodniemieckim w Loccum stwierdzono: „Pomimo deklarowanej przez rządy obu krajów woli dalszego rozwijania wzajemnych stosunków, obserwuje się w nich wyraźną stagnację”.

30 V — Ambasador radziecki Jurij Kwiński przekazał min. Genscherowi list od Eduarda Szewardnadze. Genscher powiedział przy tym dziennikarzom, że między RFN a ZSRR istnieje „daleko idąca zgodność w odniesieniu do światowego zakazu broni chemicznych”.

30 V — Agencje poinformowały, że stały przedstawiciel NRD w Bonn Ewald Moldt został przyjęty przez prezydenta Richarda von Weizsäckera i przewodniczącego *Bundestagu* Philippa Jenningera. Moldt, kierujący tą placówką od 1978 r., kończy swą misję dyplomatyczną w RFN, by zostać wiceministrem spraw zagranicznych NRD.

30 V — Ambasador Ryszard Karski złożył wizytę w Hamburgu, gdzie przyjęty został przez nadburmistrza Klause von Dohnanyi (SPD) oraz przeprowadził rozmowy w Izbie Handlowo-Przemysłowej i zarządzie Towarzystwa Niemiecko-Polskiego.

31 V — W federalnym ministerstwie ds. stosunków wewnątrzniemieckich oświadczono, że w RFN i NRD rozważana jest

możliwość stworzenia ram prawnych dla przekazywania marek zachodniemieckich obywatelom NRD.

czerwiec

1-3 VI — W Polsce gościł wiceprzewodniczący SPD, premier Nadrenii Północnej-Westfalii Johannes Rau, który przybył na zaproszenie ministra M. Orzechowskiego. Rau, któremu towarzyszyła grupa zachodniemieckich biznesmenów i finansistów, spotkał się m. in. z Wojciechem Jaruzelskim, Zbigniewem Messnerem, Zdzisławem Sadowskim, Mieczysławem F. Rakowskim, Romanem Malinowskim i Alfredem Miodowiczem. Gość przyjęty został także przez kardynała Józefa Glempa.

1 VI — W Bonn podpisano porozumienie o współpracy przemysłowej, gospodarczej i naukowo-technicznej między RFN i Albanią. Dokument podpisali H.-D. Genscher i minister przy przewodniczącym albańskiej Rady Ministrów Farudin Hoxha. Hoxha jest pierwszym ministrem tego państwa, który przybył do RFN po nawiązaniu w ub. r. stosunków dyplomatycznych między obu krajami. Zapowiedziano równocześnie wizytę w Bonn jeszcze w br. albańskiego ministra spraw zagranicznych Reisa Malile.

1 VI — W Düsseldorfie zawarte zostało porozumienie o partnerstwie z Karl-Marx-Stadt.

4 VI — W wywiadzie dla „Welt am Sonntag” kanclerz Kohl powiedział, że prezydent Reagan w rozmowach z Michaiłem Gorbaczowem „z zaangażowaniem wstawił się za sprawami niemieckimi”.

4-5 VI — W Bonn odbył się tzw. zjazd młodego pokolenia Związku Wypędzonych. Występująca podczas obrad m. in. Dorothee Wilms stwierdziła, że zjednoczenie Niemiec nie jest obecnie możliwe do osiągnięcia „od razu”. Pani Wilms zaapelowała też do krajów socjalistycznych o przyznanie żyjącym tam Niemcom praw mniejszościowych. Z przedstawionych danych podkomisji praw człowieka *Bundestagu* wynika, że na Wschodzie żyje od 3,5 do 4 mln Niemców.

6 VI — Przebywający w Nowym Jorku w związku ze specjalną sesją rozbrojeniową ONZ min. H.-D. Genscher przeprowadził szereg rozmów z ministrami spraw zagranicznych Węgier, Polski, Bułgarii i Czechosłowacji.

6 VI — Na zaproszenie przewodniczącego FDP M. Bangemanna do Bonn przybyła delegacja CK SD na czele z Ta-

deuszem W. Młyńczakiem. W programie znalazły się rozmowy z czołowymi politykami wszystkich frakcji w *Bundestagu* oraz kierownictwa zachodnioniemieckiego parlamentu. Goście zostali przyjęci przez H. Kohla.

7 VI — Minister Genscher spotkał się w Nowym Jorku z E. Szewardnadze.

8 VI — Zdaniem ministra obrony RFN R. Scholza, mimo zmian zachodzących w ZSRR, polityka militarna Moskwy nie ulega żadnym zmianom. Według Scholza gotowość Związku Radzieckiego do redukcji broni konwencjonalnych będzie papierkiem lakmusowym, który wykaże, czy za słowami Gorbaczowa pójdą czyny.

8 VI — W Remagen k. Bonn odbyło się spotkanie min. ds. młodzieży Rity Süsmuth (CDU) z 12 czołowymi przedstawicielami radzieckich organizacji młodzieżowych. Podczas odbywającej się równocześnie pierwszej wielkiej sesji RFN—ZSRR poświęconej wymianie młodzieżowej zapowiedziano rozszerzenie tej wymiany we wszystkich dziedzinach.

9 VI — Podczas konferencji prasowej w Bonn kanclerz Kohl ponowił ofertę zacieśnienia współpracy z państwami socjalistycznymi. Na pytanie dziennikarza Radia „Wolna Europa” kanclerz odpowiedział, że termin jego wizyty w Warszawie jest trudny do określenia. Kohl ujawnił, że na przeszkodzie stoją zbyt zdaniem Bonn wygórowane żądania finansowe Warszawy. Kanclerz podkreślił, że w polityce zagranicznej RFN centralne miejsce zajmują stosunki z ZSRR.

10 VI — Strona radziecka poinformowała oficjalnie rząd RFN o szczegółach moskiewskiego spotkania Reagan—Gorbaczow.

11 VI — Przebywający w Poczdamie na zorganizowanej przez nowojorski Instytut Studiów Stosunków Wschód—Zachód konferencji minister H.-D. Genscher wystąpił z odczytem, w którym dokonał pozytywnej oceny „nowej polityki” radzieckiej.

12 VI — Minister Genscher spotkał się z ministrem spraw zagranicznych NRD Oskarem Fischerem.

12-19 VI — Największym zagranicznym wystawcą na 60 Międzynarodowych Targach Poznańskich była RFN.

13-15 VI — W Wiesbaden obradował zjazd CDU. Gremium wyeliminowało kontrowersje związane z fragmentem dokumentu programowego partii, poświęconego „polityce niemieckiej”, a H. Kohl

powtórzył uprzednio oficjalnie głoszone tezy w sprawie zjednoczenia Niemiec. Kanclerz podkreślił też wolę rządu federalnego kontynuowania dobrych stosunków z krajami socjalistycznymi.

13 VI — Kierownictwo concernu *Daimler-Benz* poinformowało o decyzji przekazania łącznie 20 mln DM na odszkodowania dla b. robotników przymusowych, którzy w czasie wojny byli zatrudnieni w tym concernie. Z sumy tej postanowiono przeznaczyć 5 mln DM na wyposażenie polskich szpitali.

15 VI — W Bonn poinformowano o zmianie na stanowisku stałego przedstawiciela RFN w NRD. Zostanie nim Franz Bertele (57 lat) uprzednio wysoki urzędnik ministerstwa spraw zagranicznych. Dotychczasowy (od 1 maja 1982 r.) przedstawiciel RFN w NRD Hans Bräutigam zostanie ambasadorem przy ONZ.

16 VI — Komitet kontrolujący eksport technologii do państw socjalistycznych (COCOM) podjął decyzję o udzieleniu zgody na sprzedaż do NRD samolotów zachodnioeuropejskiej firmy *Airbus*, w której decydującą rolę odgrywa RFN. W Bonn oceniono tę decyzję jako „historyczną”, bo dającą zielone światło dla eksportu *Airbusów* do krajów socjalistycznych.

17 VI — Podczas uroczystego posiedzenia *Bundestagu* z okazji „Dnia Jedności Niemiec” przemówienie wygłosił sędzia Federalnego Trybunału Konstytucyjnego Roman Herzog.

18 VI — W wywiadzie dla „Deutsche Welle” H.-D. Genscher ponownie odpowiedział się za redukcją wojsk i zbrojeń konwencjonalnych Układu Warszawskiego i NATO.

18 VI — Przebywający w Polsce minister gospodarki Nadrenii Północnej-Westfalii Reimut Jochimsen przyjęty został przez Józefa Czurka.

19 VI — Występując na odbywającym się w Essen federalnym zlocie Ziomkostwa Górnoślązaków przewodniczący frakcji parlamentarnej CDU/CSU Alfred Dregger zaapelował m. in. o pojednanie między Niemcami a Polakami.

19 VI — Wśród zachodnioniemieckich gości „Rostockich Dni Kościoła Ewangelickiego” znalazł się m. in. b. kanclerz Helmut Schmidt.

20 VI — Podczas berlińskiej konferencji poświęconej strefom bezatomowym Erich Honecker zaproponował utworzenie „gorącej linii” między Pragą, Berlinem i Bonn w celu ustanowienia me-

chanizmu regulującego pokojowe rozwiązywanie konfliktów w Europie Środkowej. Uczestniczący w konferencji przedstawiciel SPD Egon Bahr pozytywnie ocenił propozycję. Przedstawiciele CDU i CSU nie wzięli udziału w obradach uzasadniając to odmiennym stosunkiem do samej idei stref bezatomowych.

20 VI — Rząd RFN zaprotestował przeciwko podjętym w stolicy NRD akcjom wobec dziennikarzy zachodnioniemieckich, którym 19 czerwca uniemożliwiono filmowanie młodzieży słuchającej zorganizowanego po zachodniej stronie muru koncertu Michaela Jacksona. Dziennikarzom zniszczono nakręcony materiał filmowy. NRD odrzuciła protest jako „pozabawiony wszelkich podstaw”.

20 VI — Przemawiając w paryskiej *Académie des Sciences Morales et Politiques* F. J. Strauss wystąpił z ofertą szerokiej współpracy z ZSRR na wielu płaszczyznach pod warunkiem rezygnacji Moskwy z „agresywnej polityki zagranicznej” i demokratyzacji wewnątrz kraju. Strauss podkreślił, że Gorbaczow jest niewątpliwie politykiem dużego formatu.

20 VI — „Der Spiegel” podał informacje o przewidywanych nowych kredytach dla NRD.

20 VI — „Rude Pravo” poinformowało o wydaleniach z Czechosłowacji 34 osób, obywateli państw zachodnich (w tym RFN i Berlina Zachodniego), którzy uczestniczyli w seminarium zorganizowanym przez „Kartę 77”.

21 VI — Erich Honecker przyjął zastępcę przewodniczącego frakcji parlamentarnej FDP Uwe Ronnenburgera oraz eksperta rozbrojeniowego SPD Egona Bahra. Oprócz problematyki rozbrojeniowej i międzynarodowej omawiano także incydenty z 19 czerwca. Po spotkaniu Bahr pozytywnie ocenił zakończoną w stolicy NRD konferencję poświęconą strefom wolnym od broni jądrowych.

21 VI — Nowy kierownik Stalego Przedstawicielstwa NRD w RFN Horst Neubauer złożył na ręce prezydenta Richarda von Weizsäckera listy uwierzytelniające. Neubauer był poprzednio ambasadorem w Warszawie.

21 VI — Przewodniczący rady nadzorczej sieci telewizyjnej ARD Hans Bausch złożył protest w ministerstwie spraw zagranicznych NRD przeciw utrudnianiu pracy korespondentom telewizyjnym.

22 VI — *Bundestag* jednogłośnie zaapro-

bował wniosek frakcji SPD, wzywający parlament zachodnioeuropejski do wywarcia wpływu na Rumunię w kierunku odstąpienia od planów zrównania z ziemią tysięcy wsi, zamieszkałych głównie przez mniejszości węgierską i niemiecką.

24 VI — Podpisano porozumienie o dostarczeniu dla przedsiębiorstwa *Interflug* w NRD trzech samolotów europejskiej firmy *Airbus* typu „A 310-300”. Maszyny zostaną przekazane w 1989 r.: dwie w czerwcu, trzecia w grudniu. Franz Josef Strauss ocenił podpisane porozumienie jako „ważny rozdział” w historii komunikacji lotniczej.

26 VI — W luksemburskiej siedzibie EWG szef bońskiej dyplomacji H.-D. Genscher złożył podpis pod dokumentem o nawiązaniu stosunków między EWG i RWPG.

26 VI — W Wiesbaden, podczas 21 federalnego zjazdu ziomkostwa Niemców pochodzących z Rosji, omawiano sytuację mniejszości niemieckiej w Związku Radzieckim. Według opinii przewodniczącego ziomkostwa Franza Ussetmanna, pomimo „nowej polityki” M. Gorbaczowa „sytuacja dwumilionowej niemieckiej grupy narodowej w ZSRR nie uległa zmianie na lepsze”.

27 VI — Opublikowano list nadburmistrza Poczdamu Wilfrieda Seidla, datowany 15 czerwca, do nadburmistrza Bonn Hansa Daniela (CDU). W liście Seidel po raz trzeci odrzuca zaproszenie do złożenia wizyty w Bonn. Komentatorzy przypominają, że w jednej z wypowiedzi Daniels zapowiedział, że będzie „występował wszędzie tam, gdzie to jest konieczne, za ochroną praw człowieka, obojętnie, czy to w Poczdamie, czy w RPA”. Agencja DPA pisze o b. możliwym rozpadzie partnerstwa tych miast.

27 VI — Rzecznik rządu federalnego zdementował informację „Spiegla” o miliardowym kredycie dla NRD na zakup samolotów typu *Airbus*. Do *dementi* przyłączył się stojący na czele rady nadzorczej *Airbusa* F. J. Strauss.

27 VI — Radzieckie czasopismo „Nowe Czasy” zamieściło list do redakcji, apelujący o ulaskawienie Mathiasa Rusta.

28 VI — Minister ochrony środowiska RFN Klaus Töpfer (CDU) podał, że 90% zanieczyszczeń Łaby szkodliwymi substancjami pochodzi ze ścieków przemysłowych NRD i Czechosłowacji.

29 VI — Pięciu członków zachodniowie-

miecko-rumuńskiej grupy parlamentarnej udało się z 4-dniową wizytą do Bukaresztu. W programie przewidziano spotkanie z Nicolae Ceausescu. Tematem rozmowy będzie prawdopodobnie sytuacja mniejszości niemieckiej w Rumunii.

29 VI — Przebywający w NRD członkowie delegacji frakcji parlamentarnej SPD w Bundestagu spotkali się z członkiem Biura Politycznego KC SED Wernerem Eberleinem.

30 VI — Wicepremier Zbigniew Szalajda przyjęty został kolejno przez H. Kohla i ministra H.-D. Genschera, a także odbył rozmowę z ministrem rolnictwa Ignazem Kiechle (CSU). Rzecznik rządu federalnego Friedhelm Ost (CDU) podał przy tej okazji, że zdaniem kanclerza stosunki RFN z Polską nie powinny pozostawać w tyle za ogólnym rozwojem dialogu Wschód—Zachód. Szalajda przebywał w RFN z okazji VIII sesji rządowej komisji mieszanej ds. współpracy gospodarczej, która obradowała w Hamburgu pod przewodnictwem polskiego wicepremiera i min. gospodarki RFN Martina Bangemanna. Sesja zdominowana została przez sprawę zadłużenia Polski wobec RFN oraz kwestię współudziału Bonn w modernizacji polskiej gospodarki.

30 VI — Agencje podały o spotkaniu w Petrov (okręg pozdamski) członków prezydium Związku Pisarzy NRD i prezydium Związku Pisarzy Niemieckich (VS) z RFN. W spotkaniu uczestniczyli m. in. Günter Grass, Anna Jonas, Hermann Kant i Volker Braun.

lipiec

1 VII — Prasa zachodnioniemiecka poinformowała, że tylko w pierwszej połowie br. wyemigrowało z NRD do RFN 14 tys. osób. Przypomina się przy tej okazji, że w ciągu całego 1987 r. odnotowano liczbę 18 tys. emigrantów z NRD.

1 VII — Federalny minister komunikacji Jürgen Warnke (CSU) zakończył wizytę w NRD, gdzie rozmawiał m. in. z min. Otto Arndtem. W centrum rozmów znalazły się problemy związane z usprawnieniem komunikacji kolejowej do i z Berlina Zachodniego.

1 VII — Zastępca przewodniczącego frakcji parlamentarnej SPD Harald Schäfer oświadczył po powrocie z Czechosłowacji, że Praga zainteresowana jest współpracą z RFN w zakresie ochrony środowiska.

1 VII — W ramach wymiany młodzieżowej pomiędzy Gruzińską SRR a Saarą do Saarbrücken przybyła po raz pierwszy grupa młodzieży z Tbilisi.

2 VII — Według agencji *Associated Press* po raz pierwszy radziecki dyplomata publicznie skrytykował rozkaz używania broni na granicy RFN—NRD. AP informuje, że II sekretarz ambasady ZSRR w Bonn Jurij Akwiljanow powiedział, iż granice muszą być wprawdzie zabezpieczone, jednak strzelanie na nich jest rzeczą nieludzką.

4 VII — Do RFN przybyła pierwsza grupa radzieckich inspektorów mających nadzorować realizację radziecko-amerykańskiego porozumienia o likwidacji rakiet średniego i krótszego zasięgu.

5 VII — Federalny minister spraw wewnętrznych Friedrich Zimmermann (CSU) i jego węgierski kolega Istvan Horvath przeprowadzili w Bonn rozmowy na temat możliwości wprowadzenia ruchu bezdewizowego między obu państwami. Podjęto decyzję o wprowadzeniu ułatwień w podróżach dla obywateli RFN i Węgier.

6 VII — Minister rolnictwa, leśnictwa i gospodarki żywnościowej Stanisław Zięba przybył z wizytą roboczą do RFN. Polski gość przeprowadził rozmowy z ministrem rolnictwa RFN Ignazem Kiechle (CSU) oraz parlamentarnym sekretarzem stanu w tym resorcie Georgem Gallusem (FDP), spotkał się też z przedstawicielami zachodnioniemieckiego konsorcjum rolnego.

7 VII — Wspólna grupa robocza SPD i SED przedłożyła w Bonn kolejny wspólnie opracowany dokument, proponujący utworzenie „strefy zaufania i bezpieczeństwa w Europie Środkowej” przy jednoczesnym powołaniu do życia przez państwa tego regionu „centrum budowy zaufania”. W „centrum” wymienianoby informacje wojskowe i wzajemne obserwacje. Jest to już trzecia z kolei wspólna propozycja rozbrojenia obu partii. Rozmowom przygotowanym przewodniczyli członek prezydium SPD Egon Bahr i członek Biura Politycznego KC SED Hermann Axen.

11 VII — Przewodniczący Rady Najwyższej ZSRR Andriej Gromyko przyjął na Kremlu przewodniczącego *Bundesratu*, premiera Nadrenii-Palatynatu Bernharda Vogla (CDU), który przebywał w ZSRR na zaproszenie Rady Najwyższej ZSRR. Gromyko podkreślił, że dobre stosunki ZSRR—RFN nie powinny zaszkodzić stosunkom RFN ze Stanami Zjednoczonymi.

11 VII — Agencja DPA poinformowała o kolejnych wywiadach ministra obrony Ruperta Scholza (CDU), w których polityk ten przestrzega przed „złudnymi skutkami b. dobrze prowadzonej i b. skutecznej polityce propagandowej” ZSRR. Scholz oświadczył także, że Układ Warszawski „nadal intensywnie zbroi się”.

11 VII — Przewodniczącą Bundestagu Phillip Jenninger (CDU) przyjął nowego kierownika Stałego Przedstawicielstwa NRD w RFN Horsta Neubauera.

11-13 VII — Federalny minister ochrony środowiska Klaus Töpfer (CDU), przebywający z wizytą w NRD, przeprowadził rozmowy ze swym partnerem z tego państwa Hansem Reicheltem na temat przeciwdziałania zanieczyszczeniom powietrza oraz wód Łaby oraz Bałtyku.

12 VII — Występując przed kamerami telewizji ZDF w programie „Bonn Direkt” minister spraw zagranicznych Hans-Dietrich Genscher (FDP) opowiedział się m. in. za szybszym zakończeniem rokowań ZSRR—USA w sprawie zmniejszenia o połowę strategicznych brzojeń ofensywnych oraz za zawarciem układu o powszechnym zakazie produkcji broni chemicznych i zniszczeniu jej zapasów.

12 VII — Rzecznik rządu bońskiego Friedhelm Ost (CDU) oświadczył, że nowa radziecka oferta rozbrojeniowa, zaproponowana przez Michaiła Gorbaczowa podczas pobytu w Warszawie zostanie „dokładnie zbadana”. W reakcjach kół rządowych na plan zwołania spotkania na szczycie przywódców państw europejskich w sprawie rozbrojenia konwencjonalnego dominuje postulat uwzględnienia w ewentualnej konferencji także USA i Kanady.

14 VII — W rewizjonistycznym biuletynie „Deutscher Ostdienst” zaatakowano władze miejskie Stuttgartu z powodu wstępnej aprobaty tekstu porozumienia o partnerstwie z Łodzią. Źródłem kontrowersji jest powoływanie się w tekście na układ z 1970 r. i porozumienie w sprawie podręczników szkolnych.

14 VII — Dziennik „Frankfurter Allgemeine Zeitung” poinformował o finalizowaniu umowy partnerskiej między Gotha (NRD) a Salzgitter (RFN). W tym ostatnim miesiącu znajduje się centrala rejestrująca wszelkie wykroczenia karne popełniane na terenie NRD przez władze tego państwa. Kierownictwo NRD od wielu lat domaga się likwidacji tej placówki.

14 VII — Według doniesień AFP Republika Federalna rozpocznie szkolenie 20-30 menedżerów radzieckich przedsiębiorstw, którzy są na ogół typowani na kierownicze stanowiska we wspólnych przedsiębiorstwach zachodnio-niemiecko-radzieckich. Szkolenie miało rozpocząć się w październiku br. w Monachium.

17 VII — W wywiadzie dla rozgłośni Deutschlandfunk kanclerz Kohl ustosunkował się w sposób wymijający wobec propozycji Michaiła Gorbaczowa zwołania europejskiej konferencji na szczycie poświęconej broniom konwencjonalnym.

18 VII — Ekspert rozbrojeniowy SPD Egon Bahr wypowiedział się za zwołaniem spotkania na szczycie państw NATO w celu przedyskutowania najnowszych propozycji zgłoszonych przez Układ Warszawski i osobiście przez M. Gorbaczowa.

18 VII — Rzecznik frakcji SPD w Bundestagu Hans Büchler w wywiadzie dla „Neue Osnabrücker Zeitung” uznał za wielki błąd brak gotowości kanclerza Kohla do złożenia oficjalnej wizyty w NRD.

20 VII — Federalny minister komunikacji Jürgen Warnke (CSU) poinformował członków gabinetu bońskiego o wynikach swych rozmów z ministrem komunikacji NRD Otto Arndtem na temat ekspresowej linii kolejowej, łączącej Hanower i Berlin Zachodni. Specjalna grupa robocza przedstawi w tej sprawie odpowiednie propozycje w terminie do końca października.

20 VII — Rzecznicy frakcji chadeckiej w Bundestagu Johannes Gerster (CDU) i Hermann Fellner (CSU) wezwali kraje związkowe RFN do usuwania osób domagających się azylu, którym odmówiono jego udzielenia. Politycy chadecy oświadczyli, że przepisy należy stosować także wobec uciekinierów z Polski i Węgier. Obaj deputowani wskazali, iż w ub. r. do powrotu zobowiązano 36 tys. osób żądających azylu, jednak usunięto jedynie 2417.

20-21 VII — Dziennik „Die Welt” omawia w dwóch kolejnych numerach pisma spór o brzmienie preambuły umowy partnerskiej między Stuttgartem a Łodzią.

21 VII — Podczas konferencji prasowej H. Kohl wyraził optymizm w kwestii szans długoterminowej odwilży w stosunkach z ZSRR mówiąc, że uda się w podróż do Moskwy z intencją uczynienia nieodwracalnymi obecnych korzyst-

nych tendencji w stosunkach Wschód—Zachód.

22 VII — Minister spraw wewnętrznych RFN F. Zimmermann zapowiedział utworzenie zespołu rządowego, którego zadaniem będzie opracowanie sposobu rozwiązania problemu napływu imigrantów z krajów Europy Wschodniej.

23 VII — Z tygodniową wizytą przybył do Moskwy minister rolnictwa RFN Ignaz Kiechle (CSU). W rokowaniach stroną radziecką reprezentował pierwszy wicepremier i minister rolnictwa Wsiewołod Murachowski. Zapowiedziano rozszerzenie istniejącej współpracy w tej dziedzinie, a zwłaszcza wymiany informacji naukowej. Zachodnioniemiecki gość ujawnił, że planuje się eksport do ZSRR zbóż, środków ochrony roślin, maszyn rolniczych oraz urządzeń dla przemysłu przetwórczego. Kiechle odwiedził też Kazachstan i Kaukaz.

24 VII — Delegacja ministerstwa gospodarki RFN na czele z parlamentarnym sekretarzem stanu w tym resorcie Erichem Riedlem (CSU) rozpoczęła 5-dniową wizytę w Związku Radzieckim. Omawiano zagadnienia związane ze współpracą lotniczą.

25 VII — Zdaniem deputowanego do Bundestagu Reinholda Hillera (SPD) koła gospodarcze RFN i ZSRR ponownie podjęły sprawę utworzenia połączenia promowego między Lubeką a Kłajpedą.

25 VII — Dziennik „Prawda” zakwestionował zasadność wciągania do zachodnioniemieckiego Związku Wypędzonych (BdV) obywateli pochodzenia niemieckiego, którzy wyjechali do RFN ze Związku Radzieckiego i innych krajów socjalistycznych w ramach akcji łączenia rodzin.

26 VII — W wywiadzie dla radia Saary minister spraw zagranicznych Hans-Dietrich Genscher (FDP) powiedział, iż przyjęte w Warszawie propozycje państw członkowskich Układu Warszawskiego znacznie przyczyniły się do zbliżenia stanowisk Układu Warszawskiego i Paktu Atlantyckiego, stwarzając tym samym szansę dla postępu na drodze do redukcji zbrojeń konwencjonalnych. Genscher mówił też o konieczności rychłego zakończenia obrad wiedeńskiego spotkania KBWE. Podkreśla się, że wywiad został obszernie zrelacjonowany przez radziecką agencję TASS.

26 VII — Zachodnioniemiecki ambasador w Moskwie Andreas Mayer-Landrut podczas spotkania z radzieckim ministrem spraw zagranicznych Eduardem

Szewarnadze także opowiedział się za rychłym zakończeniem wiedeńskiego spotkania KBWE. Obaj dyplomaci omawiali szczegóły zbliżającej się roboczej wizyty min. Genschera w Moskwie.

26 VII — Przedstawiciele radzieckiego Banku Współpracy Gospodarczej z Zagranicą poinformowali o rozpoczęciu w tych dniach emisji obligacji pożyczkowych w RFN na sumę 500 mln DM. Pożyczka rozpisana jest na 7 lat, natomiast stopa procentowa odcinka obligacji wynosi 6 i 3/8. Otrzymane środki będą przez Związek Radziecki wykorzystane do finansowania handlu zagranicznego z krajami zachodnimi oraz do rozwoju nowych form radzieckiej działalności w dziedzinie współpracy gospodarczej z zagranicą.

26 VII — Według dyrektora hamburskiego Instytutu Badania Rynków Wschodnich, Paula Ziebera, liczba radziecko-zachodnioniemieckich wspólnych przedsięwzięć wzrasta bardzo powoli, a jest ich nie więcej niż 10.

27 VII — Doradca kanclerza ds. polityki zagranicznej Horst Teltschik stwierdził w rozmowie z korespondentem agencji DPA, że podczas październikowej wizyty w Moskwie H. Kohl przedstawi zachodnioniemieckie koncepcje rozbrojenia w dziedzinie broni konwencjonalnych.

27 VII — Agencja Reutera cytuje opinię pewnego anonimowego dyplomaty w Moskwie, że „Rosjanie mają o wiele więcej wspólnych fundamentalnych problemów z RFN niż z jakimkolwiek innym krajem Europy Zachodniej”, wskazując przy tym na problem Berlina Zachodniego i stosunki z NRD.

29-31 VII — Z wizytą w Moskwie przebywał minister H.-D. Genscher. Gość z RFN spotkał się z M. Gorbaczowem i E. Szewarnadze. Głównym tematem rozmów była problematyka rozbrojenia, omawiano też kwestie wymiany handlowej i współpracy gospodarczej, sprawy związane z ochroną środowiska i bezpieczeństwem energetyki jądrowej. Genscher poruszył też problem mniejszości niemieckiej w ZSRR. Według doniesień prasowych obie strony zamierzają w przyszłości sfinalizować sprawę utworzenia instytutów kultury. Powołano także specjalną grupę, redagującą teksty umów, które zostaną podpisane podczas podróży Kohla do Moskwy w październiku br. Komentatorzy, odnotowując niezwykle serdeczną atmosferę towarzyszącą wycieczce, piszą o osobistym sukcesie min. Genschera.

1 VIII — W miejscowości wypoczynkowej St. Gilgen nad jeziorem Wolfgangsee w Austrii H.-D. Genscher poinformował spędzającego tam urlop kanclerza Kohla o wynikach moskiewskich rozmów. Według agencji DPA świadczy to o wielkim znaczeniu, jakie rząd boński przywiązuje do rozmów Genschera w stolicy ZSRR.

1 VIII — Agencja DPA poinformowała, że zastępca przewodniczącego frakcji SPD w Bundestagu Horst Ehmke zaproponował, aby kanclerzowi w podróży do Moskwy towarzyszył również szef socjaldemokratów Hans-Jochen Vogel. Zdaniem Ehmkego dzięki temu ewentualne propozycje Kohla zacieśnienia współpracy z ZSRR uzyskają większą siłę przebicia.

2 VIII — W wywiadzie dla rozgłośni *Süddeutscher Rundfunk* min. Genscher oświadczył, że w łonie bońskiej koalicji rządowej nie ma rozbieżności w ocenie radzieckiej polityki reform. Minister wyraził przy tym przeświadczenie, że ZSRR jest poważnie zainteresowany redukcją wojsk i zbrojeń konwencjonalnych w Europie.

2 VIII — Kanclerz Kohl ocenił moskiewską wizytę Genschera jako „wielki sukces”. Przedstawiciele SPD do wyników podróży odnieśli się krytycznie, m. in. Horst Ehmke przypomniał w tym kontekście „triumfalny” powrót min. Genschera z Warszawy na początku br., kiedy to następnie stosunki Bonn—Warszawa znalazły się w ślepych zaułku. Komentatorzy piszą o obawach socjaldemokratów, by nie pozostać w izolacji wobec dobrych stosunków partii koalicyjnych ze Związkiem Radzieckim.

3 VIII — Niespodziewanie ulaskawiony przez Radę Najwyższą ZSRR zachodnioniemiecki pilot Matthias Rust powrócił do RFN. Kanclerz Kohl powitał ten fakt z zadowoleniem jako „pozytywny gest” strony radzieckiej przed jego październikową wizytą w Moskwie.

4 VIII — H.-D. Genscher rozpoczął wizytę w Jugosławii gdzie spotkał się m. in. z szefem jugosłowiańskiej dyplomacji Budimirem Lonczarem. Gość z RFN interesował się szczególnie sytuacją gospodarczą Jugosławii i przeprowadzanymi w tym kraju reformami. Min. Lonczar podziękował za pomoc RFN udzieloną Belgradowi w rozmowach na temat zadłużenia. Przedmiotem rozmów były też problemy rozbrojenia i sytuacja międzynarodowa.

4 VIII — Prasa RFN z uznaniem przyjęła zwolnienie M. Rusta. „Süddeutsche Zeitung” pisze, że Rust miał szczęście, iż dokonał swego czynu w okresie ocieplenia stosunków Wschód—Zachód. „Die Welt” wskazuje na szczególną rolę M. Gorbaczowa w uwolnieniu młodego pilota.

4 VIII — „Trybuna Ludu” poinformowała o nasilających się atakach zachodnioniemieckich rewizjonistów na nadburmistrza Stuttgartu Manfreda Rommela (CDU). Przedmiotem kontrowersji jest projekt ramowej umowy o partnerstwie między Stuttgartem a Łodzią.

5 VIII — W wywiadzie dla zachodnioniemieckiej telewizji ARD kanclerz Kohl mówił o swej nadchodzącej wizycie w Moskwie. Podróż do ZSRR jest — zdaniem kanclerza — przejawem sukcesu chadeckiej polityki wschodniej.

5 VIII — Według „Die Welt” w lipcu br. w punktach przyjeżdżających do Berlina Zachodniego zgłosiło się 20 715 przesiedleńców pochodzenia niemieckiego z państw bloku wschodniego. Jest to najwyższa liczba w ciągu jednego miesiąca od 1958 r. Rząd federalny liczy się obecnie z tym, że w br. liczba ta wyniesie 200 tys. osób.

6 VIII — Burmistrz Berlina Zachodniego Eberhard Diepgen (CDU) wystąpił po raz pierwszy w dziejach na terenie NRD, przemawiając na otwarciu wystawy zachodnioblerlińskiego Archiwum Bauhausu w Dessau. Wystawę zorganizowano w ramach umowy kulturalnej RFN—NRD.

VIII — Minister ds. stosunków wewnątrzniemieckich Dorothee Wilms (CDU) stwierdziła na konferencji prasowej w Bonn, iż „nadeszła już pora, aby Berlin wschodni zezwolił na odwiedzanie przyjaciół i znajomych” oraz odbywanie podróży turystycznych. Rząd federalny jest zdania, iż w br. jeszcze więcej obywateli NRD będzie mogło odwiedzić Niemcy Zachodnie, przeszkodą jest jednak problem wymiany pieniędzy.

8 VIII — Hamburski „Der Spiegel” poinformował o rzekomej propozycji ZSRR gromadzenia zachodnioniemieckich odpadów jądrowych, w zamian za opłaty w dewizach. Według tygodnika propozycję taką przedstawiono już rządowi RFN.

9 VIII — Dziennik „Süddeutsche Zeitung” zamieścił omówienie wywiadu z biskupem Albertem Kleinem, głową kościoła luterańskiego w Siedmiogrodzie. Biskup Klein wyraził zaniepokojenie

wobec nawiązywania przez rząd federalny rozmów z władzami rumuńskimi w sprawie „wykupowania” członków mniejszości niemieckiej w tym kraju.

9 VIII — Agencja *Associated Press* doniosła, że koncern prasowy Axela Springera ma zamiar zaangażować się finansowo na Węgrzech. Chodzi o budowę drukarni, drukującej publikacje przeznaczone dla zachodniemieckiego odbiorcy (koszty druku są na Węgrzech znacznie niższe). W tym samym czasie przedstawiciele koncernu zdementowali doniesienia „Spiegla” na temat rozpoczęcia przez wydawnictwo publikacji na Węgrzech tygodnika pt. „Reforma”.

10 VIII — Minister obrony NRD gen. Heinz Kessler zaproponował ministrowi obrony RFN Rupertowi Scholzowi rozmowy na temat problemów doktryn militarnych Układu Warszawskiego i NATO. Propozycja została zamieszczona na łamach „Neues Deutschland” w artykule pt. *Obrona pokoju celem naszych działań militarnych*.

10 VIII — Rzecznik federalnego ministerstwa spraw wewnętrznych przeciwstawił się wypowiedzi biskupa Alberta Kleina z poprzedniego dnia oświadczając: „Nie zachęcamy nikogo (spośród niemieckiej mniejszości w Rumunii) do wyjazdu, ale i nie zniechęcamy, w każdym razie chcemy umożliwić wyjazd tym wszystkim, którzy pragną do nas powrócić. Nie powinny temu przeszkadzać żądania stawiane przez Bukareszt”. Warto dodać, że ziomkostwo siedmiogrodzkich Saksończyków w RFN zareagowało pozytywnie na plany umożliwienia wyjazdów z Rumunii przedstawicieli tamtejszej mniejszości niemieckiej.

10 VIII — Ekspert FDP ds. wojskowych Olaf Feldmann w wywiadzie dla „Neue Osnabrücker Zeitung” oświadczył, że oferta min. obrony NRD H. Kesslera wszczęcia dialogu z min. obrony RFN jest „zachęcającym krokiem, który jeszcze przed dwoma laty był nie do pomyslenia”. Tymczasem rzecznik rządu federalnego udzielił wymijającej odpowiedzi na propozycję Kesslera. W kręgach politycznych Bonn trwa ożywiona dyskusja na temat możliwości spotkania ministrów obrony obu państw niemieckich.

10 VIII — Deputowani CDU do *Bundestagu* Bernd Schmidbauer, Peter Harry Carstensen i Klaus Harries oświadczyli, iż — wbrew twierdzeniom władz NRD — Łaba jest poważnie zanieczyszczona

skażeniami pochodzącymi z NRD i Czechosłowacji.

12 VIII — W przeddzień 27 rocznicy wzniesienia muru berlińskiego wielu czołowych polityków zachodniemieckich wystąpiło z okolicznościowymi oświadczeniami.

12 VIII — Do bazy powietrznej USA w pobliżu Frankfurtu n. Menem przybyły cztery radzieckie grupy inspekcyjne w celu przeprowadzenia na terytorium RFN kontroli przewidzianych w radziecko-amerykańskim układzie o likwidacji rakiet średniego i krótszego zasięgu.

13 VIII — Minister ds. stosunków wewnątrzniemieckich Dorothee Wilms poinformowała, że od 1 października br. zostanie skrócona procedura związana z wyjazdami mieszkańców RFN do NRD. Ułatwieniami zostanie objętych 11 miast NRD.

13 VIII — Według „Die Welt” rząd boński wznowił „wykupowanie” więźniów politycznych z NRD, po trwającej od października ub. r. przerwie. Poczynając od lipca br. do RFN przybyło już jakoby 130 więźniów politycznych.

14 VIII — Cztery oficerowie *Bundeswehry* zakończyli 48-godzinną inspekcję manewrów zorganizowanych na terenie NRD, na południowy wschód od Berlina, przez oddziały Armii Radzieckiej i Narodowej Armii Ludowej NRD.

15-22 VIII — Na zaproszenie Stowarzyszenia Wisła—Odra przebywał w Polsce przewodniczący Centralnego Związku Niemców z b. Niemiec Środkowych i Wschodnich Horst Sielaff (*SPD*). Podpisano m. in. porozumienie między obu organizacjami.

16 VIII — Agencja *DPA* poinformowała o groźbie zerwania parafowanej w lipcu br. umowy partnerskiej między Salzgitter (Dolna Saksonia) i Gotha (Turyngia). Strona zachodniemiecka przeciwstawia się zawartej w umowie klauzuli wskazującej na konieczność likwidacji tzw. *Zentrale Erfassungsstelle*, czyli mieszczącej się w Salzgitter placówki powołanej do rejestrowania i wyjaśniania aktów przemocy dokonywanych przez władze NRD.

16 VIII — Deputowany Partii Zielonych do *Bundestagu* Alfred Mechtersheimer zaproponował przeprowadzenie wspólnych manewrów *Bundeswehry* i Narodowej Armii Ludowej NRD. Polityk sugerował też odbycie wspólnych manewrów flot obu państw na Bałtyku przy zorganizowaniu mieszanych eskadr niemiecko-niemieckich.

16 VIII — Zastępca przewodniczącego

frakcji *FDP* w *Bundestagu* Uwe Ronneburger stwierdził, że jeszcze w tym roku należałoby zorganizować spotkanie ministrów obrony RFN i NRD.

16 VIII — Ekspert *SPD* ds. rozbrojenowych Hermann Scheer zaproponował usunięcie przez NATO i Układ Warszawski łącznie 5 tys. samolotów wojskowych z kontynentu europejskiego. W tym samym dniu Scheer opowiedział się także za zastosowaniem przez EWG sankcji gospodarczych wobec Rumunii w związku z „naocznymi dowodami przeprowadzanych planowo przez reżim Ceausescu wykroczeń przeciwko prawom człowieka”.

16 VIII — Z czterodniową tzw. wizytą informacyjną przybyła do NRD grupa deputowanych *SPD*, członków grupy roboczej „Sztuka i Kultura”. Politycy socjaldemokratyczni z RFN przeprowadzili rozmowy w Berlinie, Dreźnie i Lipsku.

16 VIII — Przebywający w Polsce na zaproszenie Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego (ChSS) deputowany do Parlamentu Europejskiego i działacz *SPD* Rolf Linkohr spotkał się z prezesem Stowarzyszenia Kazimierzem Morawskim. Gość odbył też rozmowy w resortach zajmujących się współpracą gospodarczą z zagranicą, ochroną środowiska oraz postępem naukowo-technicznym.

16 VIII — Do Polski przybył parlamentarny sekretarz stanu w federalnym ministerstwie wyżywienia, rolnictwa i leśnictwa Georg Gallus (*FDP*). Zachodni-niemiecki gość przeprowadził kilka tur rokowań z przedstawicielami ministerstwa rolnictwa PRL.

17 VIII — Rzecznik frakcji parlamentarnej *SPD* ds. polityki niemieckiej, Horst Büchler wezwał rząd federalny do wszczęcia rokowań z władzami NRD na temat wymienialności marki NRD na markę zachodni-niemiecką w celu ułatwienia podróży obywatelom tego państwa.

17 VIII — Rada konsultacyjna Federalnego Związku Przesiedleńców zaapelowała do rządu w Bonn o przyczynienie się do zwołania specjalnej konferencji KBWE, poświęconej problematyce praw człowieka w Rumunii.

18 VIII — W pałacyku myśliwskim w Werbellinsee (na północ od Berlina) miało miejsce spotkanie przywódcy NRD Ericha Honeckera z premierem Saary i wiceprzewodniczącym *SPD* Oskarem Lafontainem. Wśród poruszonych problemów znalazły się: kwestia granicy na Łabie, sprawa obywatelstwa pań-

stwowego, kwestia centralnego urzędu ds. notowania przestępstw w Salzgitter i in. Lafontaine ujawnił później, że omawiał z Honeckerem także oddziaływanie radzieckiej polityki reform na stosunki społeczne w NRD oraz sprawy rozbrojeniu. Obie strony uzgodniły również wspólną produkcję programów telewizyjnych, wymianę ekip tv i wystaw. Premier Saary spotkał się także z członkiem Biura Politycznego *SED* Egonem Krenzem i innymi politykami NRD.

18 VIII — Minister spraw zagranicznych RFN H.-D. Genscher wystosował list do rumuńskiego ministra spraw zagranicznych Ioana Totu, apelując o wstrzymanie planowanej likwidacji dużej ilości wsi zamieszkałych w dużej części przez mniejszości narodowe. W bońskich kołach rządowych podano jednocześnie, że od 9 maja br. rząd federalny sześciokrotnie przekazywał do Bukaresztu protesty w tej sprawie na szczeblu ambasadora lub sekretarza stanu.

19 VIII — Występując na konferencji prasowej ambasador rumuński w Bonn Marcel Dinu odrzucił krytykę projektów władz tego kraju wobec wsi jako „mieszanie w sprawy wewnętrzne innych państw”.

19 VIII — Zastępca przewodniczącego frakcji *SPD* w *Bundestagu* Horst Ehmke potępił „jaskrawe gwałcenie praw człowieka w Rumunii”.

19 VIII — W Bonn poinformowano, że od 1 października br. mieszkańcy RFN będą mogli przysyłać marki zachodni-niemieckie na prywatne konta bankowe swoich krewnych lub znajomych w NRD. Dotychczas transfer prywatnych środków płatniczych między obu państwami był zabroniony, a jedyną możliwością pomocy materialnej było przysyłanie kwot pieniężnych na zakupienie towarów na prezenty w sieci sklepów państwowych „Genex”.

20 VIII — Premier Badenii-Wirtembergii Lothar Späth (*CDU*) zaproponował na łamach „Die Welt” wywarcie nacisku gospodarczego na Bukareszt w celu uzyskania ustępstw władz tego kraju w dziedzinie praw człowieka.

20 VIII — „Die Welt” zamieszcza ocenę stosunków handlowych RFN—ZSRR. Gazeta stwierdza, iż w ostatnim okresie stosunki te „osiągnęły dno”. Dziennik krytycznie ocenia partykularyzację stosunków gospodarczych między obu państwami (ZSRR chętnie współpracuje i zawiera umowy z poszczególnymi krajami związkowymi RFN).

21 VIII — W wywiadzie dla tygodnika „Welt am Sonntag” min. H.-D. Genscher opowiedział się za rozwojem dialogu i współpracy między Wschodem i Zachodem. Federalny minister spraw zagranicznych stwierdził przy tym, że stosunki zachodniemiecko-radzieckie mają podstawowe znaczenie dla bezpieczeństwa na kontynencie europejskim.

22 VIII — Przewodniczący komisji spraw zagranicznych *Bundestagu* Hans Stercken (CDU), będący jednocześnie prezydentem Unii Międzyparlamentarnej, przybył z wizytą do Albanii. W centrum rozmów, jakie Stercken przeprowadził w tym kraju, znalazły się m. in. sprawy związane z umocnieniem kontaktów międzyparlamentarnych zachodniemiecko-albańskich.

23 VIII — Kanclerz Kohl poinformował na konferencji prasowej, że zakończone właśnie obrady prezydium CDU skoncentrowały się na decyzjach rządu związanych z asymilacją ok. 200 tys. przesiedleńców, głównie z krajów socjalistycznych. Taką liczbę przesiedleńców władze Republiki Federalnej spodziewają się przyjąć do końca br. Jednocześnie kanclerz potępił znane plany kierownictwa rumuńskiego w stosunku do wsi: „w ten sposób niszczy się część europejskiej tradycji kulturowej”.

23 VIII — Rzecznik gabinetu bońskiego stwierdził, że rząd federalny śledzi z uwagą rozwój sytuacji w Polsce i jest zdania, iż warunkiem powodzenia reform gospodarczych w PRL jest porozumienie władz z opozycyjnie nastawionymi grupami społecznymi. Władze bońskie wyrażają nadzieję na pokojowe rozwiązanie konfliktu w Polsce.

23 VIII — Zachodniemiecka centrala związkowa DGB zaapelowała do władz PRL o ponowne zalegalizowanie związku „Solidarność”.

24 VIII — Przewodniczący SPD Hans-Jochen Vogel powiedział, że politycy SPD nie będą towarzyszyli kanclerzowi Kohlowi w jego podróży do Moskwy. W nawiązaniu do sytuacji w Polsce Vogel ostrzegł kanclerza, by w trakcie „gorączkowych i radosnych” przygotowań do wizyty w Związku Radzieckim nie spychał na drugi plan innych państw Układu Warszawskiego.

25 VIII — Wiceprzewodniczący frakcji SPD w *Bundestagu* Horst Ehmke w wypowiedzi dla agencji DPA zaapelował do rządu federalnego o udzielenie Polsce pomocy w związku z trudnościami tego kraju. Jest niezrozumiałe — stwierdził Ehmke — iż Bonn nie uczyniło do tej

pory nic, by pomóc Warszawie w kwestii zadłużenia.

25 VIII — Przewodniczący komisji spraw zagranicznych *Bundestagu* H. Stercken (CDU) w wywiadzie dla „Neue Presse” uznał za możliwy przyjazd Kohla do Polski jeszcze przed końcem br. Rzecznik rządu bońskiego Friedhelm Ost ustosunkowując się do tej wypowiedzi powiedział, że Stercken „swymi spekulacjami nieco wyprzedził wydarzenia”. Wskazując na trudności w stosunkach RFN—PRL Ost wymienił kwestie finansowe i gospodarcze, sprawy wyjazdów, akcję łączenia rodzin i „sprawy językowej i kulturowej tożsamości żyjących w Polsce osób przynależnych do narodowości niemieckiej”.

25 VIII — Na zaproszenie Prymasa Polski kardynała Józefa Glempa przybył do Polski przewodniczący Konferencji Episkopatu RFN biskup Karl Lehmann. Gość z RFN wziął następnie udział w uroczystościach religijnych oraz przeprowadził rozmowy z przedstawicielami Episkopatu Polski.

25 VIII — Władze zachodniemieckie podały o rozbiciu siatki szpiegowskiej, przekazującej tajne informacje natury wojskowej wywiadom Węgier i Związku Radzieckiego. Według późniejszej informacji amerykańskiej sieci telewizyjnej CBS aresztowany został b. porucznik armii amerykańskiej Clyde Lee Conrad, który miał w zamian za przekazane informacje uzyskać kwotę w wysokości miliona dolarów.

25 VIII — W wypowiedzi dla agencji *Reutersa* rzecznik prasowy ministerstwa spraw zagranicznych NRD Wolfgang Meyer podkreślił, iż w ostatnim okresie nastąpił bardzo wyraźny postęp w rozwoju stosunków między NRD i RFN.

25 VIII — Poinformowano o dobiegających końca rozmowach w sprawie utworzenia pierwszej w Bułgarii spółki rolniczej z udziałem kapitału zachodniemieckiego. Przez najbliższych 5 lat na 30 tys. ha będzie się uprawiać zboże przy wykorzystaniu technologii zachodnich.

25 VIII — Tygodnik „Die Zeit” opublikował obszerny wywiad z sekretarzem KC PZPR Władysławem Baką.

26 VIII — Rzecznik gabinetu bońskiego F. Ost powiedział w wywiadzie radiowym, że termin wizyty kanclerza Kohla w Warszawie pozostaje kwestią „w pełni otwartą”. Ost nie dostrzegł negatywnego wpływu sytuacji wewnętrznej w Polsce na bieg wzajemnych stosunków.

26 VIII — Doradca kanclerza Kohla ds.

1 VIII — W miejscowości wypoczynkowej St. Gilgen nad jeziorem Wolfgangsee w Austrii H.-D. Genscher poinformował spędzającego tam urlop kanclerza Kohla o wynikach moskiewskich rozmów. Według agencji DPA świadczy to o wielkim znaczeniu, jakie rząd boński przywiązuje do rozmów Genschera w stolicy ZSRR.

1 VIII — Agencja DPA poinformowała, że zastępca przewodniczącego frakcji SPD w Bundestagu Horst Ehmke zaproponował, aby kanclerzowi w podróży do Moskwy towarzyszył również szef socjaldemokratów Hans-Jochen Vogel. Zdaniem Ehmkego dzięki temu ewentualne propozycje Kohla zacieśnienia współpracy z ZSRR uzyskają większą siłę przebicia.

2 VIII — W wywiadzie dla rozgłośni *Süddeutscher Rundfunk* min. Genscher oświadczył, że w łonie bońskiej koalicji rządowej nie ma rozbieżności w ocenie radzieckiej polityki reform. Minister wyraził przy tym przeświadczenie, że ZSRR jest poważnie zainteresowany redukcją wojsk i zbrojeń konwencjonalnych w Europie.

2 VIII — Kanclerz Kohl ocenił moskiewską wizytę Genschera jako „wielki sukces”. Przedstawiciele SPD do wyników podróży odnieśli się krytycznie, m. in. Horst Ehmke przypomniał w tym kontekście „triumfalny” powrót min. Genschera z Warszawy na początku br., kiedy to następnie stosunki Bonn—Warszawa znalazły się w ślepych zaułku. Komentatorzy piszą o obawach socjaldemokratów, by nie pozostać w izolacji wobec dobrych stosunków partii koalicyjnych ze Związkiem Radzieckim.

3 VIII — Niespodziewanie ułaskawiony przez Radę Najwyższą ZSRR zachodniemiecki pilot Matthias Rust powrócił do RFN. Kanclerz Kohl powitał ten fakt z zadowoleniem jako „pozytywny gest” strony radzieckiej przed jego październikową wizytą w Moskwie.

4 VIII — H.-D. Genscher rozpoczął wizytę w Jugosławii gdzie spotkał się m. in. z szefem jugosłowiańskiej dyplomacji Budimirem Lonczarem. Gość z RFN interesował się szczególnie sytuacją gospodarczą Jugosławii i przeprowadzanymi w tym kraju reformami. Min. Lonczar podziękował za pomoc RFN udzieloną Belgradowi w rozmowach na temat zadłużenia. Przedmiotem rozmów były też problemy rozbrojenia i sytuacja międzynarodowa.

4 VIII — Prasa RFN z uznaniem przyjęła zwolnienie M. Rusta. „Süddeutsche Zeitung” pisze, że Rust miał szczęście, iż dokonał swego czynu w okresie ocieplenia stosunków Wschód—Zachód. „Die Welt” wskazuje na szczególną rolę M. Gorbaczowa w uwolnieniu młodego pilota.

4 VIII — „Trybuna Ludu” poinformowała o nasilających się atakach zachodniemieckich rewizjonistów na nadburmistrza Stuttgartu Manfreda Rommla (CDU). Przedmiotem kontrowersji jest projekt ramowej umowy o partnerstwie między Stuttgartem a Łodzią.

5 VIII — W wywiadzie dla zachodniemieckiej telewizji ARD kanclerz Kohl mówił o swej nadchodzącej wizycie w Moskwie. Podróż do ZSRR jest — zdaniem kanclerza — „przejawem sukcesu chadeckiej polityki wschodniej.

5 VIII — Według „Die Welt” w lipcu br. w punktach przyjęć RFN i Berlina Zachodniego zgłosiło się 20 715 przesiedleńców pochodzenia niemieckiego z państw bloku wschodniego. Jest to najwyższa liczba w ciągu jednego miesiąca od 1958 r. Rząd federalny liczy się obecnie z tym, że w br. liczba ta wyniesie 200 tys. osób.

6 VIII — Burmistrz Berlina Zachodniego Eberhard Diepgen (CDU) wystąpił po raz pierwszy w dziejach na terenie NRD, przemawiając na otwarciu wystawy zachodnioblerlińskiego Archiwum Bauhausu w Dessau. Wystawę zorganizowano w ramach umowy kulturalnej RFN—NRD.

VIII — Minister ds. stosunków wewnątrzniemieckich Dorothee Wilms (CDU) stwierdziła na konferencji prasowej w Bonn, iż „nadeszła już pora, aby Berlin wschodni zezwolił na odwiedzanie przyjaciół i znajomych” oraz odbywanie podróży turystycznych. Rząd federalny jest zdania, iż w br. jeszcze więcej obywateli NRD będzie mogło odwiedzić Niemcy Zachodnie, przeszkodą jest jednak problem wymiany pieniędzy.

8 VIII — Hamburski „Der Spiegel” poinformował o rzekomej propozycji ZSRR gromadzenia zachodniemieckich odpadów jądrowych, w zamian za opłaty w dewizach. Według tygodnika propozycję taką przedstawiono już rządowi RFN.

9 VIII — Dziennik „Süddeutsche Zeitung” zamieścił omówienie wywiadu z biskupem Albertem Kleinem, głową kościoła luterańskiego w Siedmiogrodzie. Biskup Klein wyraził zaniepokojenie

wobec nawiązywania przez rząd federalny rozmów z władzami rumuńskimi w sprawie „wykupowania” członków mniejszości niemieckiej w tym kraju.

9 VIII — Agencja *Associated Press* doniosła, że concern prasowy Axela Springera ma zamiar zaangażować się finansowo na Węgrzech. Chodzi o budowę drukarni, drukującej publikacje przeznaczone dla zachodnioniemieckiego odbiorcy (koszty druku są na Węgrzech znacznie niższe). W tym samym czasie przedstawiciele concernu zdementowali doniesienia „Spiegla” na temat rozpoczęcia przez wydawnictwo publikacji na Węgrzech tygodnika pt. „Reforma”.

10 VIII — Minister obrony NRD gen. Heinz Kessler zaproponował ministrowi obrony RFN Rupertowi Scholzowi rozmowy na temat problemów doktryn militarnych Układu Warszawskiego i NATO. Propozycja została zamieszczona na łamach „Neues Deutschland” w artykule pt. *Obrona pokoju celem naszych działań militarnych*.

10 VIII — Rzecznik federalnego ministerstwa spraw wewnętrznych przeciwsta- wił się wypowiedzi biskupa Alberta Kleina z poprzedniego dnia oświadczając: „Nie zachęcamy nikogo (spośród niemieckiej mniejszości w Rumunii) do wyjazdu, ale i nie zniechęcamy, w każdym razie chcemy umożliwić wyjazd tym wszystkim, którzy pragną do nas powrócić. Nie powinny temu przeszkadzać żądania stawiane przez Bukareszt”. Warto dodać, że ziomkostwo siedmiogrodzkich Saksończyków w RFN zareagowało pozytywnie na plany umożliwienia wyjazdów z Rumunii przedstawicieli tamtejszej mniejszości niemieckiej.

10 VIII — Ekspert FDP ds. wojskowych Olaf Feldmann w wywiadzie dla „Neue Osnabrücker Zeitung” oświadczył, że oferta min. obrony NRD H. Kesslera jest „zachęcającym krokiem, który jeszcze przed dwoma laty był nie do pomyślenia”. Tymczasem rzecznik rządu federalnego udzielił wymijającej odpowiedzi na propozycję Kesslera. W kręgach politycznych Bonn trwa ożywiona dyskusja na temat możliwości spotkania ministrów obrony obu państw niemieckich.

10 VIII — Deputowani CDU do *Bundestagu* Bernd Schmidbauer, Peter Harry Carstensen i Klaus Harries oświadczyli, iż — wbrew twierdzeniom władz NRD — Łaba jest poważnie zanieczyszczona

skażeniami pochodzącymi z NRD i Czechosłowacji.

12 VIII — W przeddzień 27 rocznicy wzniesienia muru berlińskiego wielu czołowych polityków zachodnioniemieckich wystąpiło z okolicznościowymi oświadczeniami.

12 VIII — Do bazy powietrznej USA w pobliżu Frankfurtu n. Menem przybyły cztery radzieckie grupy inspekcyjne w celu przeprowadzenia na terytorium RFN kontroli przewidzianych w radziecko-amerykańskim układzie o likwidacji rakiet średniego i krótszego zasięgu.

13 VIII — Minister ds. stosunków wewnętrzniemieckich Dorothee Wilms poinformowała, że od 1 października br. zostanie skrócona procedura związana z wyjazdami mieszkańców RFN do NRD. Ułatwieniami zostanie objętych 11 miast NRD.

13 VIII — Według „Die Welt” rząd boński wznowił „wykupowanie” więźniów politycznych z NRD, po trwającej od października ub. r. przerwie. Poczynając od lipca br. do RFN przybyło już jakoby 130 więźniów politycznych.

14 VIII — Czterej oficerowie *Bundeswehry* zakończyli 48-godzinną inspekcję manewrów zorganizowanych na terenie NRD, na południowy wschód od Berlina, przez oddziały Armii Radzieckiej i Narodowej Armii Ludowej NRD.

15-22 VIII — Na zaproszenie Stowarzyszenia Wisła—Odra przebywał w Polsce przewodniczący Centralnego Związku Niemców z b. Niemiec Środkowych i Wschodnich Horst Sielaff (*SPD*). Podpisano m. in. porozumienie między obu organizacjami.

16 VIII — Agencja DPA poinformowała o groźbie zerwania parafowanej w lipcu br. umowy partnerskiej między Salzgitter (Dolna Saksonia) i Gotha (Turyngia). Strona zachodnioniemiecka przeciwstawia się zawartej w umowie klauzuli wskazującej na konieczność likwidacji tzw. Zentrale Erfassungsstelle, czyli mieszczącej się w Salzgitter placówki powołanej do rejestrowania i wyjaśniania aktów przemocy dokonywanych przez władze NRD.

16 VIII — Deputowany Partii Zielonych do *Bundestagu* Alfred Mechttersheimer zaproponował przeprowadzenie wspólnych manewrów *Bundeswehry* i Narodowej Armii Ludowej NRD. Polityk sugerował też odbycie wspólnych manewrów flot obu państw na Bałtyku przy zorganizowaniu mieszanych eskadr niemiecko-niemieckich.

16 VIII — Zastępca przewodniczącego

frakcji FDP w Bundestagu Uwe Ronneburger stwierdził, że jeszcze w tym roku należałoby zorganizować spotkanie ministrów obrony RFN i NRD.

16 VIII — Ekspert SPD ds. rozbrojenio-
wych Hermann Scheer zaproponował
usunięcie przez NATO i Układ War-
szawski łącznie 5 tys. samolotów woj-
skowych z kontynentu europejskiego.
W tym samym dniu Scheer opowiedział
się także za zastosowaniem przez EWG
sankcji gospodarczych wobec Rumunii
w związku z „naocznymi dowodami
przeprowadzanych planowo przez reżim
Ceausescu wykroczeń przeciwko prawom
człowieka”.

16 VIII — Z czterodniową tzw. wizytą
informacyjną przybyła do NRD grupa
deputowanych SPD, członków grupy ro-
bowczej „Sztuka i Kultura”. Politycy so-
cjaldemokratyczni z RFN przeprowa-
dzili rozmowy w Berlinie, Dreźnie i Lip-
sku.

16 VIII — Przebywający w Polsce na
zaproszenie Chrześcijańskiego Stowarzy-
szenia Społecznego (ChSS) deputowany
do Parlamentu Europejskiego i działacz
SPD Rolf Linkohr spotkał się z prezesem
Stowarzyszenia Kazimierzem Moraw-
skim. Gość odbył też rozmowy w resor-
tach zajmujących się współpracą gos-
podarczą z zagranicą, ochroną środowiska
oraz postępowaniem naukowo-technicznym.

16 VIII — Do Polski przybył parlamen-
tarny sekretarz stanu w federalnym mi-
nisterstwie wyżywienia, rolnictwa i leś-
nictwa Georg Gallus (FDP). Zachodnio-
niemiecki gość przeprowadził kilka tur
rokowań z przedstawicielami minister-
stwa rolnictwa PRL.

17 VIII — Rzecznik frakcji parlamen-
tarnej SPD ds. polityki niemieckiej
Horst Büchler wezwał rząd federalny
do wszczęcia rokowań z władzami NRD
na temat wymieniałości marki NRD
na markę zachodnoniemiecką w celu
ułatwienia podróży obywatelom tego
państwa.

17 VIII — Rada konsultacyjna Federal-
nego Związku Przesiedleńców zaapelo-
wała do rządu w Bonn o przyczynienie
się do zwołania specjalnej konferencji
KBWE, poświęconej problematyce praw
człowieka w Rumunii.

18 VIII — W pałacyku myśliwskim w
Werbellinsee (na północ od Berlina)
miało miejsce spotkanie przywódcy NRD
Ericha Honeckera z premierem Saary
i wiceprzewodniczącym SPD Oskarem
Lafontainem. Wśród poruszonych pro-
blemów znalazły się: kwestia granicy
na Łabie, sprawa obywatelstwa pań-

stwowego, kwestia centralnego urzędu
ds. notowania przestępstw w Salzgitter
i in. Lafontaine ujawnił później, że oma-
wiał z Honeckerem także oddziaływa-
nie radzieckiej polityki reform na sto-
sunki społeczne w NRD oraz sprawy
rozbrojenio-
we. Obie strony uzgodniły
również wspólną produkcję programów
telewizyjnych, wymianę ekip tv i wy-
staw. Premier Saary spotkał się także
z członkiem Biura Politycznego SED
Egonem Krenzem i innymi politykami
NRD.

18 VIII — Minister spraw zagranicznych
RFN H.-D. Genscher wystosował list
do rumuńskiego ministra spraw zagra-
nicznych Ioana Totu, apelując o wstrzy-
manie planowanej likwidacji dużej ilość-
ci wsi zamieszkałych w dużej części
przez mniejszości narodowe. W boń-
skich kołach rządowych podano jedno-
cześnie, że od 9 maja br. rząd federal-
ny sześciokrotnie przekazywał do Buka-
resztu protesty w tej sprawie na szcze-
blu ambasadora lub sekretarza stanu.

19 VIII — Występując na konferencji
prasowej ambasador rumuński w Bonn
Marcel Dinu odrzucił krytykę projek-
tów władz tego kraju wobec wsi jako
„mieszanie w sprawy wewnętrzne
innych państw”.

19 VIII — Zastępca przewodniczącego
frakcji SPD w Bundestagu Horst Ehmke
potępił „jaskrawe gwałcenie praw czło-
wieka w Rumunii”.

19 VIII — W Bonn poinformowano, że
od 1 października br. mieszkańcy RFN
będą mogli przysyłać marki zachodnio-
niemieckie na prywatne konta banko-
we swoich krewnych lub znajomych w
NRD. Dotychczas transfer prywatnych
środków płatniczych między obu pań-
stwami był zabroniony, a jedyną możli-
wością pomocy materialnej było przesy-
łanie kwot pieniężnych na zakupienie
towarów na prezenty w sieci sklepów
państwowych „Genex”.

20 VIII — Premier Badenii-Wirtember-
gii Lothar Späth (CDU) zaproponował
na łamach „Die Welt” wywaracie na-
cisku gospodarczego na Bukareszt w ce-
lu uzyskania ustępstw władz tego kraju
w dziedzinie praw człowieka.

20 VIII — „Die Welt” zamieszcza ocenę
stosunków handlowych RFN—ZSRR. Ga-
zeta stwierdza, iż w ostatnim okresie
stosunki te „osiągnęły dno”. Dziennik
krytycznie ocenia partularyzację sto-
sunków gospodarczych między obu pań-
stwami (ZSRR chętnie współpracuje
i zawiera umowy z poszczególnymi kra-
jami związkowymi RFN).

21 VIII — W wywiadzie dla tygodnika „Welt am Sonntag” min. H.-D. Genscher opowiedział się za rozwojem dialogu i współpracy między Wschodem i Zachodem. Federalny minister spraw zagranicznych stwierdził przy tym, że stosunki zachodnioniemiecko-radzieckie mają podstawowe znaczenie dla bezpieczeństwa na kontynencie europejskim.

22 VIII — Przewodniczący komisji spraw zagranicznych *Bundestagu* Hans Stercken (CDU), będący jednocześnie prezydentem Unii Miedzyparlamentarnej, przybył z wizytą do Albanii. W centrum rozmów, jakie Stercken przeprowadził w tym kraju, znalazły się m. in. sprawy związane z umocnieniem kontaktów międzyparlamentarnych zachodnioniemiecko-albańskich.

23 VIII — Kanclerz Kohl poinformował na konferencji prasowej, że zakończone właśnie obrady prezydium CDU skoncentrowały się na decyzjach rządu związanych z asymilacją ok. 200 tys. przesiedleńców, głównie z krajów socjalistycznych. Taką liczbę przesiedleńców władze Republiki Federalnej spodziewają się przyjąć do końca br. Jednocześnie kanclerz potępił znane plany kierownictwa rumuńskiego w stosunku do wsi: „w ten sposób niszczy się część europejskiej tradycji kulturowej”.

23 VIII — Rzecznik gabinetu bońskiego stwierdził, że rząd federalny śledzi z uwagą rozwój sytuacji w Polsce i jest zdania, iż warunkiem powodzenia reform gospodarczych w PRL jest porozumienie władz z opozycyjnie nastawionymi grupami społecznymi. Władze bońskie wyrażają nadzieję na pokojowe rozwiązanie konfliktu w Polsce.

23 VIII — Zachodnioniemiecka centrala związkowa DGB zaapelowała do władz PRL o ponowne zalegalizowanie związku „Solidarność”.

24 VIII — Przewodniczący SPD Hans-Jochen Vogel powiedział, że politycy SPD nie będą towarzyszyli kanclerzowi Kohlowi w jego podróży do Moskwy. W nawiązaniu do sytuacji w Polsce Vogel ostrzegł kanclerza, by w trakcie „gorączkowych i radosnych” przygotowań do wizyty w Związku Radzieckim nie spychał na drugi plan innych państw Układu Warszawskiego.

25 VIII — Wiceprzewodniczący frakcji SPD w *Bundestagu* Horst Ehmke w wypowiedzi dla agencji DPA zaapelował do rządu federalnego o udzielenie Polsce pomocy w związku z trudnościami tego kraju. Jest niezrozumiałe — stwierdził Ehmke — iż Bonn nie uczyniło do tej

pory nic, by pomóc Warszawie w kwestii zadłużenia.

25 VIII — Przewodniczący komisji spraw zagranicznych *Bundestagu* H. Stercken (CDU) w wywiadzie dla „Neue Presse” uznał za możliwy przyjazd Kohla do Polski jeszcze przed końcem br. Rzecznik rządu bońskiego Friedhelm Ost ustosunkowując się do tej wypowiedzi powiedział, że Stercken „swymi spekulacjami nieco wyprzedził wydarzenia”. Wskazując na trudności w stosunkach RFN—PRL Ost wymienił kwestie finansowe i gospodarcze, sprawy wyjazdów, akcję łączenia rodzin i „sprawy językowej i kulturowej tożsamości żyjących w Polsce osób przynależnych do narodowości niemieckiej”.

25 VIII — Na zaproszenie Prymasa Polski kardynała Józefa Glempa przybył do Polski przewodniczący Konferencji Episkopatu RFN biskup Karl Lehmann. Gość z RFN wziął następnie udział w uroczystościach religijnych oraz przeprowadził rozmowy z przedstawicielami Episkopatu Polski.

25 VIII — Władze zachodnioniemieckie podały o rozbiciu siatki szpiegowskiej, przekazującej tajne informacje natury wojskowej wywiadom Węgier i Związku Radzieckiego. Według późniejszej informacji amerykańskiej sieci telewizyjnej CBS aresztowany został b. porucznik armii amerykańskiej Clyde Lee Conrad, który miał w zamian za przekazane informacje uzyskać kwotę w wysokości miliona dolarów.

25 VIII — W wypowiedzi dla agencji *Reutersa* rzecznik prasowy ministerstwa spraw zagranicznych NRD Wolfgang Meyer podkreślił, iż w ostatnim okresie nastąpił bardzo wyraźny postęp w rozwoju stosunków między NRD i RFN.

25 VIII — Poinformowano o dobiegających końca rozmowach w sprawie utworzenia pierwszej w Bułgarii spółki rolniczej z udziałem kapitału zachodnioniemieckiego. Przez najbliższych 5 lat na 30 tys. ha będzie się uprawiać zboże przy wykorzystaniu technologii zachodnich.

25 VIII — Tygodnik „Die Zeit” opublikował obszerny wywiad z sekretarzem KC PZPR Władysławem Baką.

26 VIII — Rzecznik gabinetu bońskiego F. Ost powiedział w wywiadzie radiowym, że termin wizyty kanclerza Kohla w Warszawie pozostaje kwestią „w pełni otwartą”. Ost nie dostrzegł negatywnego wpływu sytuacji wewnętrznej w Polsce na bieg wzajemnych stosunków.

26 VIII — Doradca kanclerza Kohla ds.

polityki zagranicznej Horst Teltschik powiedział w wywiadzie dla „Hannoversche Allgemeine Zeitung”, że nie wyklucza wizyty swego szefa w Warszawie jeszcze u schyłku tego roku. Teltschik dodał, że „Polska znajduje się w dramatycznej sytuacji i kraj ten nie wyjdzie z kłopotów bez zachodniej pomocy”. Jedynym krajem zachodnio-europejskim prowadzącym aktywną politykę wschodnią jest RFN, jednak Bonn zamierza uzgadniać swą *Ostpolitik* z „ważniejszymi krajami” EWG w łonie powołanego w najbliższym czasie odpowiedniego gremium. Teltschik ocenił jako dobre stosunki Bonn z Budapesztem i Pragą, natomiast bilans rokowań finansowych z Warszawą jest wciąż niezadowolający.

26 VIII — Rzeczniczka ds. polityki zagranicznej frakcji parlamentarnej CDU/CSU Michaela Geiger (CSU) wypowiedziała się na rzecz jak najszybszego dojścia do skutku wizyty w Bonn polskiego ministra spraw zagranicznych Tadeusza Olechowskiego.

27 VIII — Federalny minister ds. badań naukowych Heinz Riesenhuber (CDU) potwierdził wiadomości o trwających intensywnych pracach nad projektem zachodnioniemiecko-radzieckiego porozumienia o współpracy w dziedzinie lotów kosmicznych.

28 VIII — Zakończyła się kolejna próba wymuszenia przez obywateli NRD uzyskania zgody na wyjazd do RFN. Sześciu obywateli NRD, przez cztery dni przebywających na terenie Stałego Przedstawicielstwa RFN w Berlinie opuściło budynek w zamian za gwarancję nie-

tykalności, lecz bez obietnic wyjazdowych.

29-30 VIII — W RFN przebywał czechosłowacki minister spraw zagranicznych Bohuslav Chnioupek, który został w trakcie wizyty przyjęty przez kanclerza Kohla i odbył kilka tur rozmów z H.-D. Genscherem. Głównym przedmiotem rokowań były sprawy gospodarcze, kwestie wymiany kulturalnej i problemy humanitarne. Dokonano bilansu stosunków bilateralnych oraz omówiono sytuację międzynarodową. Rzecznik rządu federalnego poinformował przy tej okazji, że w 1989 r. przybędzie do RFN z oficjalną wizytą premier ČSRS Lubomir Strougal.

29 VIII — Wiceprzewodniczący frakcji CDU/CSU w Bundestagu Volker Ruhe (CDU) przybył do Budapesztu, gdzie omówił z politykami węgierskimi problematykę gospodarczą, sprawę węgierskiej i niemieckiej mniejszości narodowej w Rumunii oraz stosunku Wschód-Zachód. Ruhe uczestniczył w konferencji poświęconej problematyce rozbrojeniowej.

29 VIII — Wizytę w NRD rozpoczęła delegacja tzw. grupy roboczej ds. polityki niemieckiej i problemu berlińskiego, działająca w ramach frakcji parlamentarnej CDU/CSU w Bundestagu.

30 VIII — Prasa NRD w ostry sposób zaatakowała wynik apelacji w sprawie domniemanego zabójcy Ernsta Thälmann. Jako „skandaliczną decyzję” uznano uwolnienie oskarżonego przez Sąd Federalny z braku dowodów winy.

opracowanie: Stanisław Żerko

ERHARD CZIOMER

MIEJSCE ZSRR W POLITYCE ZAGRANICZNEJ RFN

nakład 1000 egz., ark. wyd. 17,5, cena 520,-

Celem pracy jest przedstawienie ewolucji polityki RFN wobec ZSRR na przestrzeni ponad trzydziestu lat. Zagadnienie to łączy się nierozdzielnie z rozwojem problemu niemieckiego po II wojnie światowej oraz poszczególnymi etapami rozwoju stosunków Wschód-Zachód, które z dużej mierze warunkowały charakter współpracy RFN-ZSRR. Dlatego więc ukazanie miejsca ZSRR w polityce zagranicznej RFN wymagało uwzględnienia całokształtu uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, które nie pozostawały bez wpływu na poszczególne etapy stosunków radziecko-zachodniemieckich.

Prezentowana praca stara się zatem przedstawić w ujęciu syntetycznym miejsce ZSRR w polityce zagranicznej RFN w płaszczyźnie polityczno-prawnej, kontaktów gospodarczych, społeczno-kulturalnych i spraw humanitarnych, które stanowią zarazem ważną przesłankę odprężenia oraz pokojowej współpracy w Europie.

DO NABYCIA:

- w księgarniach naukowych Domu Książki,
- w Instytucie Zachodnim, 61-772 Poznań, Stary Rynek 78/79
(także za zaliczeniem pocztowym)

